

Na Dunaju je tekla kri.

Infanterija in kavalerija na ulici. — Veliki poulični boji. — Vojaštvo strelja. — 1 mrtev in 100 ranjenih.

Preziranje ljudskega glasu, porojenega iz bede, svarečega in zahtevajočega pomoči, je obrodilo krvav sad: Na Dunaju je prišlo večeraj do silnih pouličnih bojev. Policija je poklicala infanterijo in kavalerijo; pebota je streljala, konjenišvo je atakiralo in po dunajskem tuku se je curkoma razlila ljudska kri. Kakor blisk se je raznesla po Dunaju grozna vest, ki je razburilo prebivalstvo do skrajnosti. In popoldne so se spopadi ponovili. Po ulicah so bile pravcate bitke in žrtve so padale kakor na vojni s sovražnikom!

Tako se vodi boj proti draginji od zgoraj! Kruha ni, mesa ni, ali kroglice so. Zares, stradali ne bodo tisti več, ki so jih večeraj z dunajskega asfalta odnesli v mrtvašnico. Ali repetirke zato vendar še niso argument proti lekoti in kdor nima druge tolažbe za obupano ljudstvo, ni dokazal nič drugega kakor svojo nesposobnost.

Kaj je moglo dati povod strašnemu klanju, ki presega vse, česar smo bili doslej tudi v Avstriji vajeni, kjer se puške itak prerade hitro sprožijo? Pripravljene smo že na vsa tista oficijelna in oficiozna pojasnila, ki se vedno sestavljajo po eni šabloni. Lahko bi ugenili, da se nam bo pripovedovalo o nasilnem nastopu množice, o žuganju, o nevarnosti za policijo. Morda bomo tudi slišali, da je ljudstvo metalo kamene na policijo — dasi je vseokrog v tistih krajih sam asfalten in lesen tlak — ali vse to in kar se bo še pripovedovalo, ne more opravičiti groznega učinka, tem groznejšega, ker je nepričakovano, presenetljivo kakor strela iz jasnega neba.

Daleč smo od Dunaja, ali ondodno gibanje je dobro znano vsakomur, kdor se sploh zanima za javno življenje v Avstriji. S psihologijo dunajskih množic se je v desetletjih seznanila vsa avstrijska javnost. Zato učinkuje vest o večerajšnjih krvavih grozotah kakor strašna, nepojmljiva uganka. Neštetokrat so bile delavske mase že na dunajskih ulicah, ali tako se je že svet privadil dejstvu, da so se tudi najmočnejše demonstracije izvršile brez krvi in da so ravno s svojim vzornim redom najbolj imponirale, da mora človek ob poročilih o večerajšnjem strašnem boju obstati osupel, kakor brez razuma. Zakaj jeziki se boji izreči tisto misel, ki najsilnejše roji po možganih; boji se jo izreči, ker je prestrašna in ker bi uničila, če je resnična, več vere, nego se človek upa izgubiti.

Že pred tednom je bil za večerajšnji dan na Dunaju napovedan shod proti draginji. Da bo udeležba velikanska, je bilo pričakovati. S tem, da je ljudstvo razburjeno, je bilo računati. Saj bi morali ljudje okameneti ali odreveneti, da ne bi bili razburjeni. Lakota je razburljiv element kakor nitroglicerini razstreljiv. To je neizpremenljivo. Zoper taka dejstva ni nobenega zakona. Z nobeno sugestijo se ne more preprečiti, da bi voda ne tekla navzdol in z nobeno sladko besedo se lačen želodec ne more prisiliti, da bi miroval.

Ravno v takih časih pa je treba podvojene previdnosti in obzirnosti. V takih slučajih imajo vlade in oblasti pokazati, če so na svojem mestu. Ta dokaz se ne posreči, če lahko pravijo: Zatrli smo nemire; zasluženo priznanje jim gre le tedaj, če lahko pravijo: Z modrostjo smo o pravem času preprečili nevarnost. Tega pa večerajšnje dunajske bitke ne dokazujejo.

Poročila o nenadni vojni v miru javljajo:

Dunaj, 17. septembra. Za danes je socialno demokratična stranka na Dunaju sklicala protesten shod zoper draginjo v ljudsko zborovalnico na rotovžu. Po vsem mestu je bilo določenih 27 zbirališč, odkoder so imeli delavci v skupinah prikorakati do rotovža in sicer v notranjem mestu na treh krajih: Liebenbergasse, Werdertorgasse, Spiegelgasse; v Leopoldovem mestu na dveh krajih: Ilgplatz in Taborstrasse; v III. okraju na Landstrasser Hauptstrasse; v IV. okraju (Wieden) Favoritenstrasse; v V. okraju (Margareten) Kohlgrasse; v

VI. okraju (Mariahilf) v „Zveznem Domu“ Königseggasse; v VII. okraju (Neubau) Hermannsgasse; v Jožefovem mestu Lerchengasse; v IX. okraju (Alsergrug) Nussdorferstrasse; v X. okraju (Favoriten) v Delavskem domu! v Simmeringu na Hauptstrasse; v Meidlingu v Delavskem domu; v Hietzingu na Missindorfstrasse; v Rudolfovem v Tossgrasse; v Fünfhäusenu na Neubaugürtel; v Otakringu v Delavskem domu; v Hernalsu v Frauengasse; v Währingu Karl Beckgasse; v Döblingu Gatterburggasse; v Brigittenu na Dresdenergasse; v Floridsdorfu v novem Delavskem domu za sodruge iz Floridsdorfa, Strebersdorfa, Jeglersdorfa, Leopldave; v Kagranu pri Kornherrjevi gostilni; v Stadlavi za udeležence iz Stadlave, Hirschstetena in Asperna; in v Novem Kagranu. Sestanki so bili določeni tako, da bi udeleženci iz vseh okrajev do pol 10. lahko prikorakali do rotovža. Ali zanimanje za shod je bilo tako velikansko, da so bile že zgodaj zjutraj množice na nogah. Po vsem mestu je bilo tako živahno, da je tudi nepoučen človek moral na prvi pogled spoznati, da se godi nekaj nenavadnega. Mnogo ljudi je kar zjutraj hitelo na rotovž, da si zagotovo prostor v zborovalnici. Na posameznih zbirališčih je bilo kakor v mravljiščih.

Tudi v tistih okrajih, kjer so bili največji lokali določeni za zbirališče, niso zadovoljili velikanskim množicam, ki so prihajale trumoma. Tako je bil n. pr. velikanski Arbeiterheim v Otakringu z vsemi svojimi dvoranami, galerijami in stranskimi prostori premajhen, pa je bila že ob pol 9. vsa okolica črna ljudstva. V mnogih okrajih so se morala improvizirati še druga zbirališča, ker je bilo na določenih nemogoče dobiti prostora za množice.

Zjutraj pred shodom, je imel vsak okraj svojo posebno demonstracijo in vsaka je bila kar se tiče udeležbe, taka, da bi se v drugih časih še za vse mesto lahko imenovala veliko. Prave delavske armade z zastavami, štandartami, tendenčnimi napisi so se po devetih od vseh strani vile proti notranjemu mestu. Ogromna zborovalnica na rotovžu, takozvana „Volks-halle“, kjer je prostora za deset tisoč ljudi, je bila hipoma napolnjena do zadnjega kotička. Ali to, kar je našlo v njej prostora, je bila le kaplja v morju množice, ki je neprenehoma narščala s prihodom novih trum. Kratak čas je trajalo, pa je bil ves nepregledni prostor pred rotovžem in okrog rotovža preplavljen in daleč naokrog po stranskih ulicah so stale cele kolone delavstva. Reditelji so imeli vse roke polne posla. Vzorno vedenje množice jim je olajševalo nalogo.

Tudi policija je zgodaj pričela s svojimi pripravami. Na noge je spravila toliko moštva, da so morale vse rezerve opravljati službo. Po asfaltu so zgodaj zjutraj sipali pesek, to navado ima dunajska policija zaradi svojih konj, da bi ne padali po gladkih tleh. . . . Bilo je tudi slišati, da je vojaštvo konsignirano. Ljudje so zmajevali z glavami. Policija je seveda morala vedeti, da se pripravlja demonstracija, ker je bila javno napovedana in je delavstvo hotelo manifestirati tam, kjer ga morajo videti, na Ringstrassi. Ali na tem kraju je bilo že toliko demonstracij v burnih časih, n. pr. ob šestdesetletnici Luegerjevi, ko je šlo delavstvo protestirati proti izrazu „lump“, ali pa ko je prirejalo svoje izprehode po Ringu zaradi volilne pravice, ali pa neštetokrat na dan prvega majnika, da so se vsem te priprave zdele vsaj nepotrebne.

Nadaljna poročila
glej
„Zadnje vesti“.

Državni zbor se skliče.

Seja klubskih načelnikov, ki je v petek imela svoje posvetovanje v državnem zboru, se je končala s tem rezultatom, da bo parlament sklican dne 5. oktobra. Še telegrama ne bi bilo treba, pa bi bili vedeli, da bo proti sestanku državnega zbora zopet intrigirala tista zločinska banda, ki oblači plašč krščanske ljubezni in slepari po vsem svetu z najpodlejšo zlorabo Kristovega in božjega imena. Da hoče klerikalna sodrga preprečiti vsak korak zoper draginjo, ker se ji srce dandanes vpricho stradanja delavskih množic, vpricho vnebovpjoče bede žena in otrok prav tako nič ne zgane, kakor se ji pred par stoletij ni zgenilo vpricho nedolžnih žrtve svoje pekleske hudobije na plamtehih grmadah, je tako stara in tako notorična stvar, da še treba ne bi bilo posebnega potrdila.

Ali vendar se je moral na konferenci zglašiti katoliški pop in ta pop je seveda moral biti član tiste neslovenske in protiljudske bande, ki se je sleparsko krstila z imenom slovenske in ljudske stranke. Dični dr. Korošec, ki trobi „krščanstvo“ po Štajerskem in nekdanj hotel postati po vzoru dr. J. Kreka „socialen“ pop, je hotel ovirati sklicanje državnega zbora, gotovo ne kar po svoji plitvi modrosti, ampak na ukaz „krščanskih“ generalov svoje nekrščanske tolpe.

Toda glasnik pobožne garde oderuhov se je vrezal. Klerikalci so doživeli prav občutno blamažo, ki je že močno podobna hudemu porazu. Kompanija, ki si domišlja, da je vzela vso politično modrost v zakup, ni le hudobna, temveč je tudi duševno nesposobna in nezrela. Zatelebani v svoje skozinskoz egoistične, povsem materialistične cilje, ki niso imeli nikdar nič opraviti z duševnostjo, kaj še z resničnim verstvom, so klerikalci slepi za vsa zgodovinska znamenja. Ko je junaški Korošec v petek na seji vstal, se mu ni niti sanjalo, da je od zadnjega zasedanja minil že poldrug mesec in da se je v teh šestih tednih zgodilo več nego včasih v celih letih.

Tudi temu se ni preveč čuditi. Kakor vsi malenkostni duhovi, tako sodijo tudi klerikalci vse po sebi. In ker je v njihovi stranki vse sama demagogija, ker imajo sami vedno le čredo pred seboj, ki ne sme imeti ne svoje misli, ne svoje volje, temveč mora le slepo capljati za svojimi komandanti, mislijo, da je vse na svetu tako. In če že opazijo kakšno ljudsko gibanje, si ga ne znajo razlagati drugače, kakor da je umetno napravljeno in da stoji odzad kakšni hujškači. Tako slabo poznajo z vso svojo neumno ošabnostjo človeka, da tudi sedanjega velikega ljudskega gibanja ne razumejo, ker ne razumejo nobene revolucije, kakor ne razumejo zgodovine sploh, kakor niti krščanstva ne razumejo. Klerikalno gospodstvo ni le brezvestna despocija, ampak tudi zabita despocija.

Nezaslišana draginja goni ljudske množice v bedo in obup. Stradajoče ljudstvo vstaja na vseh koncih in krajih, zahteva, roti, žuga, ekscedira; klerikalni reveži na duhu pa mislijo, da je to vse le teater, da je le par režiserjev moglo spraviti milijone na noge.

Človek bi se najrajši zasmel in vse ogorčenje bi se lahko umeknilo pomilovanju teh ubožcev, ki hočejo vladati svet, pa nimajo niti toliko spoznanja, da bi mogli razlikovati pravo ljudsko gibanje od plitvih burk, ki jih uprizarjajo sami. Ali neumnost ni le pomilovanja vredna, temveč je tudi nevarna in boj proti njej je tako potreben kakor proti hudobnosti, ki se najrajša druži z intelektualno nesposobnostjo.

Neverjetno pomanjkanje intelekta je klerikalcem ohranilo misel, da tudi danes ni treba agrarnim oderuhom nič drugega kakor zatuliti po starj navadi, pa se bo valjal ves državni zbor na trebuhu pred njimi. Ali v šestih tednih izza one usodepolne seje, na kateri so se dali meščanski poslanci po Gautschu in njegovi filozofiji o ogrskih pogodbah tako zasukati, da so še hitreje zatajili svoj sklep kakor nekdanj Peter Kristusa, se je zgodilo več nego gre klerikalcem v glavo. Tisti, ki so mislili, da je pogajanje z ogrskimi bečari samo akt uljudnosti, so spoznali, da je bil sklep o neresničnih ogrskih „pravica“ katastrofalen za avstrijske pravice. Doživeli smo hvalo onemu nepremišljenemu sklepu pekoče ponižanje od madjarskih

špekulantov. Doživeli smo pred vsem svetom bolesto blamažo, da se je za Avstrijo določeno meso izpred oči lažnega prebivalstva iz naše luke odvažalo v tujino. Doživeli smo novo povišanje cen, napoved še nove draginje. In v tem času je sila razburila množico kakor še nikdar ne, v tem času so prišle demonstracije na dnevni red, v tem času je nevarnost priklopila do vrhunca.

Tudi v krogih meščanskih poslancev je zmogalo spoznanje, da je šale konec in da je bil sklep zadnje državnozbornske seje napačen. Gibanje delavskih množic, ki presega vse višje in višje v kroge srednjih stanov, je zapustilo globoke sledove tudi v meščanskih strankah in položaj na konferenci klubskih načelnikov je bil popolnoma drugačen kakor v zbornici dne 29. julija. Agrarna vsegamogočnost je pri kraju, povsod zmaguje prepričanje, da je treba dejanj in da se ne smejo več odlašati.

Naši klerikalci ne razumejo tega in Korošec je v njih imenu zahteval, naj se odloži državni zbor. Ker preže klerikalci na uspeh za oko kakor jastreb na plen, je jasno, da so bili prepričani, da dobe večino za svoj predlog. Potem bi se bili zopet bahali s svojo iniciativo in peli po deželi, da vodijo ves državni zbor. Blamaža je bila neizogibna. Proti njihovi volji se skliče državni zbor. In razpoloženje na načelniški konferenci je kazalo, da se bo parlament moral baviti z draginjskim vprašanjem, kakor so zahtevali socialni demokratje ter da so agrarci odigrali svojo vlogo. Hudobnost klerikalcev, ki so hoteli preprečiti to, pa ostane stradajočemu ljudstvu v spominu in nemara ni daleč dan, ko bo od svetohlinskih pokroviteljev izkoriščanja in ropa zahtevalo račun.

Ali tudi baron Gautsch je menda v petek spoznal svojo veliko zmotu. Zdi se, da se bliža tudi doba njegove slave kraju. Kot vesten poslanec je sodrug Pernerstorfer, ta stari parlamentarec, ki ne izreče besede, ne da bi prevdaril njen pomen in premeril njene posledice, opozoril na položaj in na razpoloženje množic. Povdarjal je, kako resna je nevarnost in kako lahko nastanejo tudi pri nas draginjske revolte. Baron Gautsch bi se bil sam lahko prepričal, kako opravičeno je bilo Pernerstorferjevo svarilo. Na Dunaju, kjer prebiva ministrski predsednik, so že bili značilni izgredi na trgu, zaradi draginje stanovanj pa so se odigravali v posameznih okrajih dogodki, ki so bili že več kakor navadni izgredi. Taka znamenja vpoštevati je dolžnost vsakega političarja. Ali baron Gautsch ni znal na resno svarilo odgovoriti nič drugega, kakor da bo vlada nastopila proti revoltam z vsemi sredstvi.

Od socialnih demokratov je dobil gospod baron odgovor, kakršen se spodobi in Gautsch je retiriral, češ da niso bile njegove besede namenjene nobeni stranki. Ali za to ne gre, če je hotel ministrski predsednik žugati kateri stranki ali pa nobeni; pač pa gre za to, da se s krogliami ue more nasiti lačno ljudstvo. In vlada v pravni državi ima skrbeti za razmere, ki ne bodo množic gonile do revolt. Nesposobnost vlade se pokazuje, če nastanejo vzroki za revolte. In če jih potem policija in vojaštvo zatara s puškami in bajoneti, ne dokazujejo mrličih in ranjenih vladne sposobnosti. Nekdanj je bilo Gautschu na tem ležeče, da si ohrani glas treznega državnika. Ta glas je sedaj v nevarnosti in če si ga hoče ohraniti, mora priti z živčjem, ne pa z manliherkami.

Obrtno nadzorstvo v letu 1910.

II.

Iz poročil obrtnih nadzornikov je razvidno, da je bilo v 31.760 (l. 1909: 25.672) industrijskih obratih zaposl. 1.118.550 (1.019.113) p o m o ž n i h d e l a v c e v. Po spolu in starosti se dele:

739.464 odraslih delavcev, t. j. 66.1%
308.168 odraslih delavk, t. j. 27.6%
43.983 mladostnih delavcev, t. j. 3.9%
26.935 mladostnih delavk, t. j. 2.4%
Razvrstitev delavstva po spolu in starosti se od prejšnjega leta ni mnogo izpremenila.

Od mladostnih delavcev in delavk jih 818 ali 0.07% še ni doseglo 14. leta, in sicer 462 moških in 356 ženskih.

Tekom leta so obrtni nadzorniki zasačili 1.293 (1.040) oseb, ki so bile protizakonito zaposlene, t. j. 0.12%

(0.10%). Od teh jih odpade na moške 728, t. j. 56.3% (69.6%) in na ženske 43.7% (30.4%). Dočim so bile razmere v l. 1909 za ženske kolikor toliko ugodne, so se v zadnjem letu močno poslabšale, ne glede na to je protizakonito zaposlovanje v minulem letu sploh zelo naraslo.

Od navedenih 1.293 oseb jih 654, t. j. 50.6% (53.4%) še ni doseglo 14. leta, 59 t. j. 4.60% (5.1%) jih ni doseglo niti 12. leta. Otroško delo je torej v minulem letu na celoti črti nazadovalo.

Od teh 654 otrok je bila večina (416), med njimi 122 deklice zaposlenih v fabriških zavodih, v mali obrti pa 238, med njimi 109 deklic.

Ne fabriških obrti, ki so protizakonito zaposlovali otroke, mladostne delavce in ženske, se vrste v sledečem redu:

Industrija z živili	129
Industrija z oblačili	104
Kamnarska in steklarska industrija	48
V fabriških zavodih so zaposlovala naslednje industrije največje število zakonito varovanih delavcev:	
Kamnarska, steklarska itd. industrija	277
Predilna industrija	225
Papirna industrija	108

Seveda so vsi ti podatki o protizakonitem delu zakonito varovanih oseb zelo nepopolni. Zakaj le 67% vseh industrijskih obratov je bilo pod nadzorstvom obrtnih nadzornikov; le neznatno število podjetij je bilo kontroliranih več kakor enkrat; noben obrat ni bil nadzorovan več kakor trikrat. Da je tako nemogoče odkriti vse prestopke podjetnikov, ki zakrivajo tatvino cenenejšega ženskega in otroškega dela na tisoč načinov, je očitno. Žal da prav pogosto jemljejo delavci sami svoje otroke na pomoč in jih izpostavljajo težkim nevarnostim. Kajpada je tu vsako moralno ogroževanje odveč: bridko pomankanje, ki obiskuje otožne domove proletarcev, je vzrok teh zločinov. Protizakonito zaposlovanje otrok po starših je pravzaprav najhujša obtožba kapitalističnega gospodarstva.

Ne redko se uporabljajo mladostni delavci in ženske za nevarna in zdravju škodljiva dela. Iz Tridenta poročajo slučaj, da je bila mladostnemu delavcu izročena elektrarna.

Odrasle ženske so pogosto zaposlene pri nočnem delu. To zlorabo človeškega dela srečavamo zlasti po tiskarnah, pri ča-sopisju. Če tiskarna nima rotacijskega stroja, izvršuje tiskovna dela z navadnimi stroji in uporablja za vlaganje navadno ženske. Druga nočna dela pri časopisju, zgibanje in odpravljanje listov smatrajo podjetniki za administracijska opravila, ki so po čl. V. razglasilnega patenta izvzeti iz zakonitega varstva.

NOVICE.

*** Drohobiški dogodki in vlada.** Kakor znano, je vojaštvo pri drohobiških krvavih volitvah ustrelilo tudi francoskega učitelja François Berthelota. Francosko poslanstvo na Dunaju je potem pri avstrijski vladi interveniralo za nesrečno učiteljevo rodbino. Kakor poroča pariški „Temps“, je sedaj avstrijska vlada pripravljena izplačati Berthelotovi družini odškodnino 10.500 frankov; na avstrijske stroške prepeljejo Berthelotove ostanke na Francosko. Za družino je sreča v nesreči, da je bil Berthelot — francoski državljani. Družine ustreljenih Avstrijcev pa bodo najbrže zaman čakale na — vladno odškodnino.

*** Orožnik ustrelil tovariša.** Orožniški stražmojster Illes v Satoralja-Ujhely na Ogrskem je bil že dalj časa zaradi svoje žene ljubosumen na tovariša Sobotlaja. Da bi se natančno prepričal o svoji domnevi, je v četrtek povabil tovariša na kosilo. Med kosilom se je Illes odstranil iz sobe ter na skrivnem opazoval ženo in tovariša. Sobotlaj je poljubil ženo. Illesa pa je obšla taka razkačenost, da je s sabljo v roki skočil v sobo nad tovariša. Ta pa je prijel za revolver ter ustrelil na Illesa, ki se je takoj mrtev zgrudil na tla.

*** Zakonska drama v vlakcu.** Ogrski kmet Aleksander Kovacz iz Hajduszobosza se je v vlakcu vozil s svojo ženo Sofijo v Püspökladany. Kovacz je bil že dalj časa zaradi vsake neznatnosti ljubosumen na svojo ženo. V vlakcu se je žena nasmejala nasproti sedečemu potniku. Mož pa jo je takoj ostro pokaral; a ko se mu je začela vsled tega smejati, jo je udaril po obrazu. Nato jo je zgrabil, porinil na hodnik, odprl vagonška vrata ter jo vrnil z vlaka. Nesrečnica je prišla pod kolesa in so našli njeno telo docela razmesarjeno. Na bližnji postaji so izročili nečloveškega moža sodišču.

*** Roparji pri belem dnevu.** V Velikem Varaždinu so pri belem dnevu udri štiri našemljeni roparji v pisarno lesnega trgovca Grünsteina ter ga prisilili, da jim je izročil svojo gotovino 10.000 kron. Uradniki se niso smeli ganiti z mesta, ker so jim predržeči grozili z namerjenimi revolverji. Nato so roparji pobegnili, a so jim že na sledu.

*** Cigani napadli kinematograf.** V Vranju ob srbsko-bolgarski meji je v četrtek med večernim predstavo napadlo 40 ciganov

potujoči kinematograf nekega avstrijskega podjetnika. Cigani so najprej prerazali električne žice in nato v temi oropali preplašeno občinstvo. Dve osebi, ki sta se jim ustavljali, so umorili. Ugrabili pa so tudi med splošno zmedenostjo sadem otrok. Orožniki so jih takoj začeli zasledovati. Pri spopadu sta bila dva cigana umorjena, drugi pa so zbežali preko meje v Bolgarijo in pustili ugrabljene otroke na licu mesta. Lastnika kinematografa je pri nenadnem napadu zadel mrtvoud in je takoj umrl.

*** 10.000 mark poneveril.** Bančni sluga tvrde Beer, Sontheimer & dr. v Frankfurtu ob Meni je v petek dvignil za svojo banko pri državni banki 10.000 mark ter izginil. Čudno je, da je isti sluga prejšnji dan dvignil pri državni banki 70.000 kron ter jih pošteno oddal.

*** Izvoz srbske živine v Italijo napreduje** boljbolj zlasti od časa carinske vojne med Avstro-Ogrsko in Srbijo. Pred carinsko vojno so srbski trgovci izvažali živino skoro edino na Dunaj in v Budimpešto. Ko pa jim je bivši zunanji minister Goluchowski zaprl mejo, so si poiskali Srbi drugih trgov in so začeli izvažati živino preko Soluna v Italijo. Leta 1906 so prodali Italiji 1643 glav; uvoz pa je čimbolj rasel in je lansko leto dosegel 34.038 glav.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Do izleta tržaških sodrugov** imamo le še teden dni in ta čas se mora zdaj porabiti, da se pripravi vse, kar je potrebno. Ljubljansko delavstvo, ki je že dvakrat pričakovalo tržaške sodruge z nepritajenim veseljem, jih hoče v nedeljo sprejeti tako, da bo za Ljubljančane in Tržačane praznik v pravem pomenu besede. Da izvrše vse priprave, je treba dela, ali ljubljanski delavci so tega vajeni in bodo tudi topot opravili, kar mora biti, ne da bi pri tem zanemarili svoje ostale naloge. Mogoče, da se bodo vsled izpremenjenega letnega časa morale izpremeniti nekatere posameznosti spreveda. Kar bo v tem oziru potrebno, bomo pravočasno objavili. Odbori in odseki, ki so za to poklicani, delajo pridno, pa je že danes gotovo, da se bo od sprejema do odhoda izvršilo vse v redu. Seveda je splošna želja, da bi se izvršilo še bolj kakor v redu in zato je treba med sodrugi tudi pridne agitacije. Cesar ne more opraviti noben odbor, to morejo izvršiti sodrugi v svojem krogu. Če potrebuje kdo kakšnega pojasnila, ga dobi pri osrednjem odboru „Vzajemnosti“, ki je prevzel pri tej priveditvi glavno skrb. In če ima kdo kakšno dobro misel, o kateri meni, da še ni porabljena, naj jo naznani omenjenemu odboru. Zakaj tukaj velja pregovor, da več oči več vidi in več glav več ve. In če bo tudi več rok delalo, bo opravljeno vse delo, o katerem žele vsi ljubljanski in okoličanski sodrugi, da se izvrši.

— **Pevski zbor „Vzajemnosti“** ima, kakor smo že javili, ta teden vsak večer vajo in je treba, da prihajajo redno vsi člani. Zakaj do nedelje je treba, da se vse spopolni za dostopen nastop pri sprejemu tržaških gostov in na popoldanski ljudski veselici. Zbor pričakuje torej točnost od vseh svojih članov.

— **Prvotni imeniki porotnikov** za bodoče leto so še do vštete prihodnje srede javno razgrnjeni v mestnem razglaševalnem uradu. Vseh porotnikov je 548.

— **Člane Konzumnega društva za Ljubljano in okolice** opozarja vodstvo, naj izmenjujejo male znamke za velike dividendne listke. Za vsakih 20 K malih znamk dobe v prodajalni, kjer kupujejo velike dividendne listke. Konec poslovnega leta bo 15. oktobra 1911. Da se tedaj omogoči lažje poslovanje, se prosi za redno menjavanje malih znamk. — Vse informacije o tem dobe se tudi v pisarni o uradnih urah.

Elektrokinematograf „Ideal“. Danes zadnji dan „Model“, krasen gledališki roman, umetniški film prve vrste, ni za šolsko mladino in se kaže samo pri večerni predstavi. Nihče naj ne zamudi te prilike.

Skozi okno vržen je dostikrat denar, ki se potrosi za posteljno perje in za izgotovljene postelje, če se kupuje iz nepravlega vira. Pri nakupovanju posteljnega perja je treba posebne previdnosti ter so zanesljive le prve trdke v stroki, n. pr. trdka S. Benisch v Dešenici št. 758, Češko, ki vsakemu vstreže. Opozorjamo na inserat.

— **Moste.** Kdaj bodo občinske volitve pri nas, se ne ve. Obč. seje so že kar zanimive N. pr. v soboto, 9. septembra je bila seja, na kateri je 7 odbornikov odložilo to čast — pri prejšnji seji je pa župan Oražen kar vstal in može same pustil. Kakor kaže bo najbrže obč. odbor razpuščen in postavljen kak klerikalec za gerenta. Po našem mnenju bi bilo najbolje, da bi se razpisalo obč. volitve in volil nov odbor.

— **Z Jesenic.** Kdaj bodo volitve v naši občini, tega ne vemo? Upamo pa, da bo sl. c. kr. okrajno glavarstvo uredilo na vse pritožbe, da bodo menda v redu in da bodo volitve kmalu — „Zarja“ na Jesenicah in na Savi splošno ugaja. Vsak dan se oglašajo novi

naročniki. Delavci komaj čakamo, da dobimo novo številko. Bes velike vrednosti je dnevnik za delavskega človeka. Poučuje dan za dnem o vsem potrebnem.

Spodnja Šiška.

— **Socialno-demokratski kandidati za občinski odbor.** Volilni odbor je sestavil naslednjo kandidatno listo, ki jo je sobotni ljudski shod soglasno odobril:

Za III. razred:

Draksler Ivan, posestnik.
Jaklič Milan, urednik.
Komač Anton, sprevednik v p.
Košak Franc, posestnik.
Lukan Adolf, posestnik.
Nežič Avgust, posestnik.
Pirkovič Ivan, posestnik.
Svetlin Ivan, sprevednik v p.
Svetlin Leopold, posestnik.
Udovč Josip, uslužbenec drž. žel.

Namestniki:

Franzot Anton, stavec.
Kopitar Franc, uslužbenec drž. žel.
Linhart Josip, stavec.
Lukežič Franc, nadsprev. drž. žel.
Miškot Anton, posestnik.

Za II. razred:

Zagradnik Ivan, ključavničar.
Rotar Šimen, posestnik.
Meršol Josip, posestnik.
Bratok Ivan, posestnik.
Furlan Henrik, posestnik.
Stopper Anton, posestnik.
Bizjak Anton, posestnik.
Rudolf Viljem, poduradnik drž. žel.
Brodar Josip, ključavničar.
Tarman Mihael, posestnik.

Namestniki:

Šlosar Ladislav, mizar.
Košir Franc, nadsprevednik drž. žel.
Železnik Franc, ključavničar drž. žel.
Sterlé Franc, črevljar.
Jezeršek Franc, stavec.

Za I. razred:

Klemenčič Ivan, posestnik.
Urbanc Josip, poduradnik drž. žel.
Kumar Franc, posestnik.
Ježovnik Ivan, strojevodja j. žel.
Kosec Franc, črevljar.
Kovač Jakob, sprevednik drž. žel.
Muhar Josip, strojevodja drž. žel.
Pelc Vekoslav, stavec.
Kanoni Karol, strojevodja drž. žel.
Arhar Franc, sprevednik drž. žel.

Namestniki:

Dolžnik Anton, sprevednik drž. žel.
Zalta Vekoslav, strojevodja drž. žel.
Klemenc Ivan, kurjač drž. žel.
Merjasec Ivan, kurjač drž. žel.
Grosek Josip, sprevednik drž. žel.

Sodrugi! Volilci! V boj za socialistično listo, ki nam daje najboljše in najzanesljivejše poročstvo, da se bo delala v delavski občini delavska politika. Zmaga delavskih kandidatov mora biti sijajna in popolna. To zahteva naš razredni ponos!

— **Volilni shod socialno-demokratske stranke.** Sobotni shod pod predsedstvom sodr. Udovča je bil nad vso mero sijajno obiskan; nad 300 zavednih volilcev in volilk se je zbralo, da se pogovori o občinskih volitvah in da si postavi svoje delavske kandidate. Sodr. Ant. Kristan je v poldrugo uro trajajočem govoru začet delokrog in nalogo občine. Nato pa razvil socialistični občinski program, ki so ga zbrani volilci odobrili z živahnim pritjevanjem. Na podlagi zapravljenega, malomarnega gospodarstva sedanjih občinskih odborov, v katerih so bili socialisti zmerom v manjšini, je dokazal potrebo, da vstopi v občinski odbor socialistična večina, ki bo z razumnim delom napravila v občini red. 24. septembra mora obveljati načelo, da spada **delavska občina delavstvu!** V nadaljnjih izvajanjih se je govornik pečal s sedanjim volilnim bojem, in je v krepkih besedah okrcal bedasto rovarjenje politično zelenih liberalnih fantov, ki odlagajo v „Jutru“ klavrne izrodke svojih potrtih možgan. Kedar liberalci začno z lažmi, ve vsak človek, da imajo nekaj na vesti. Ogorčenje se med zborovalci kar poleči ni hotelo, ko je govornik omenjal sramotno kravjo kupčijo, ki jo je sklenila stara liberalna klika s klerikali in s političnimi dvoživkami, da si ohranijo vsi skupaj svoja mesta pred občinskim koritom. Vsi delavski sovražniki so se v sedanjem boju zarotili zoper delavstvo. Samo in osamljeno koraka delavstvo v volilni boj, ampak mogočno dovolj, da porazi sovražnika in da si v prvem naskoku osvoji občino. 24. september mora biti za šišensko delavstvo dan sijajne in popolne zmage! (Gromovito odobravanje). Nato je govornik predčital kandidatno listo, ki jo je sestavil volilni odbor; zborovalci so z navdušenim pritjevanjem odobrili predlagane kandidate. — Sodr. dr. Tomšič in sodr. Kitte k sta vzpodbujala delavstvo, da se z vso resnobo in z vso vnmemo loti volilnega boja; delavska zmaga v občini pomoči proletarske

sile, in prav nobenega dvoma ni, da s premišljenim bojem udre delavstvo tudi v ostale zastope, ki so dandanes še trdne postojanke kapitalističnih izkoriščevalcev. Sodr. Svetlin je nato razložil nekaj važnejših volilnih določb in pozival železnčarje, ki bodo na dan volitev službeno zadržani, da pravočasno oskrbe preoblastila. Blanketi in pojasnila se dobe vsak dan v volilnem lokalu v hiši konsumnega društva od 6. do 8. zvečer. — Predsednik sodr. Udovč je zaključil lepo uspeli shod s pozivom, da vsak pomaga v sedanjem volilnem boju, da bo delavska zmaga tem impozantnejša.

— **Revolta v liberalnih vrstah.** Iz Spodnje Šiške smo prejeli iz liberalnih krogov sledeče značilno pismo, ki ga objavljamo brez komentarja: „Cenjeni g. urednik! Kar naravnost vam povem, da nisem pristaš Vaše stranke, Ali liberalne vrste so vsled žalostnega izdajstva liberalnih prvakov tako razdrpane, da bi bilo za napredno stvar v Šiški proketo slabo, če ne bi bilo socialne demokracije. Pakt med staro liberalno gardo, klerikali in nemškimi magnati je perfektna stvar, s katero je treba računati. Naprednjaki okoli „Vodnika“ pa so popolnoma odpovedali v tem zamotanem položaju: namesto da bi skušali razbiti nemoralno koalicio liberalnih matađorjev s klerikalci, se prav po otročje zaletavajo v Vašo stranko in sejejo v itak needine liberalne vrste še večji razdor. Za početje gospodov okoli političnega društva „Vodnik“ ne smete delati odgovorno vso liberalno stranko, zakaj tudi v naši stranki nas je mnogo, ki odločno obsojamo nespodobno in neresno taktiko neizkušenih gospodov. Toliko v pojasnilo! Z odličnim . . .“

Idrija.

— **Vpisovanje učencev v obrtne nadaljevalne šole v Idriji** bo v nedeljo 24. septembra t. l. Pouk pa se prične dne 1. oktobra t. l. Pripominjamo da bi se moral ta pouk od strani občine že letos ustavititi, če noče nobena pristojna oblast te šole subvencionirati. Občina pa ima že sedaj skoraj 2000 K dolga s to šolo. Dežela je baje privoljna plačati samo prispevek za verouk. Čudno je res, drugod take šole ustauavljajo na novo, pri nas pa jo bomo prisiljeni zapreti.

— **Delavsko življenje** je zopet postalo živahno. Dijaštvo in razni boljše situirani ljudje so prišli osveženi s počitnic. Le delavec je še bolj truden, kajti vročina, naporno delo in vedno večje pomanjkanje hrane ga dan na dan bolj muči. Vsako podjetje ima za delavstvo kakšno ugodnost. Dopust s plačo, toplice po hudi bolezn, olajšavo vožnje na železnici itd. Le c. kr. erar nima za delavce nič. Če je bolezen doma neozdravljiva, pošlje ga kvečjem v deželno bolnico v Ljubljano. Za revmatizem, ali če je polomljen — vse enako. Pri vsem tem pa mora plačati celo vožnjo po železnici sem in tja. Pa naj še kdo reče, da za idrijskega proletarca ne skrbe. Delavci! Tovariši! Ali vam ne da tudi to misliti? Misel porodi organizacijo — na delo torej! Časi so vele-resni!

— **Gostinčarjeva blamaža.** Srečni časi se nam obetajo. Klerikalni poslanec Jože Gostinčar je zadnje dni minulega tedna počastil s svojim posetom naš okraj. V soboto dne 9. t. m. napovedal je bil govor svojim somišljenikom v Didičevem hotelu. Ker je imela podružnica „Unije avstrijskih rudarjev“ tudi sklican za ta večer shod in se je raznesla govorica, da ima gosp. poslanec javen ljudski shod, so sklenili naši sodrugi, da svoj shod opuste in gredo poslušat Jožeta. Tega sklepa se je na obvestilo držal tudi naš župan sodr. Straus ter šel k Didiču. Shodu je predsedoval g. Janez Kavčič; takoj se je pokazalo, da shod ni bil javen ljudski, kajti v tem slučaju bi se bilo moralo voliti predsedstvo shoda. Poročal je Gostinčar na dolgo in široko ter izvajal med drugim tudi sledeče: Nekatere stranke, osobito socialno demokratska stranka, so si izbrale sedanjo draginjo za politično sredstvo, da z njo operirajo. Draginja je svetovna in je produkt razmer. Vzrok draginje je industrija, ki pobira vse kmečko delavstvo v mesta, doma pa nima kdo obdelovati. Kdor pravi, da se taka draginja da s parlamentarnim sklepom odpraviti, je demagog. Kriči se, naj se meje odpro, dovolj naj se uvoz tujega žita in mesa, pa bo draginje konec. Ljubi moji, kaj pa potem naš kmet? Kako pride naš kmet do tega, da bo za bogatega industrijalca delal. Odprite meje, uničite kmeta, potem Vas bo še bolj odiral borzianec. Kdo je preprečil uvoz argentinskega mesa, ali ne socialno demokratski predlog Reumanov, ki je zahteval prost uvoz? Potem pa je vlada še to prepovedala, kar je bilo že določeno. Socialni demokrati so le proti kmetu in proti veri, izključujejo vsakega, ki je veren iz svoje organizacije, pustijo pa v miru karteleske industrijceve.

Mi smo glasovali proti temu, da se meje odpro, ker nečemo biti pod kuratelo nobene stranke. Mi delamo samostojno, nismo nobenemu odgovorni, gremo z vlado, če je vlada z nami, če ne pa proti njej. Če bo osnovni načrt vojaškega zakona dober, bomo glasovali zanj, če ne pa ne. Tudi židovskim kapitalistom bomo malo na rep stopili, da se ne bodo mogli

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte samo **Tolstovrško slatino,**

ki je edina slovenska ter najboljša zdravilna in namizna kislina voda. Od vsakega zaboja plača podjetje v narodne namene in organizacije 20 v, kamor naročnik določi. **Maslov: Tolstovrška slatina, pošta Guštanj, Koroško,** kjer je tudi gostilna, letovišče in prenočišče. **Svoji k svojim!**

nukuch in Scheidemann, za prisednicio pa Zietzeva. V kontrolno komisijo: Bock, Brühne, Ernst, Heck, Hengsbach, Kaden, Stübbe, Timm in Zetkinova. Prihodnji zbor bo v Chemnitzu. Predsednik Dietz je rešumiral delo kongresa in zaključil zborovanje. Delegati so zapeli na koncu delavsko maršjezo.

Antropološki kongres.

Bim, 18. sept. Ministrski svet je sklenil odposlati na antropološki kongres v Bologno Enrika Ferrija.

Atentat na Stolipina.

Kijev, 17. septembra. Profesor dr. Zeidler, ki se je s posebnim vlakom pripeljal iz Peterburga, je preiskal Stolipina in pravi, da je veliko upanja, da ranjenee ozdravi. Krogla se bo brez nevarnosti lahko odstranila. Končna diagnoza se napravi jutri.

Peterburg, 17. septembra. Bagrov je bil nastavljen pri politični policiji, ki ga je smatrala za nekakšnega Azeva. Na ta način mu je bilo mogoče priti v gledališče. Vendar je policija zbegana, ker so bili izdani za varstvo carja in Stolipina posebno strogi nalogi. Carjeva loža je taka, da je bil do nje pristop sploh nemogoč. Tukaj je bila pri bratu napadalca odvetniku Bagrovu hišna preiskava, po kateri so ga zaprli. Po noči je izvršila policija mnogo hišnih preiskav pri dijakih in delavcih in aretirala mnogo oseb.

Kijev, 17. septembra. Družba „pravih ljudskih ljudi“ (črne stotnije!) strastno agitira. Po ulicah so bili razburljivi govori, ki so pozivali na izgrede proti inteligenci in židom. Policija je razgnala več takih sestankov na ulici.

Kijev, 17. septembra. Policija je prepričana, da je Bagrov imel sokriveca, ki je bil tudi navidezno v njegovi službi. Bagrov sam je bil politično sumljiv in že večkrat zaprt. Baje je hotel že pred enim letom umoriti Stolipina. (To vse ve policija zdaj!)

Peterburg, 17. septembra. Zaradi atentata bodo odstavljene pomočniki notranjega ministra Kurlov, kijevski generalni gubernator Trepov in gubernator Giers. Policiji je znano, da nameravajo revolucionarji prihodnje leto izvršiti celo vrsto atentatov. Napad na Stolipina je bil začetek.

Kijev, 17. septembra. Pri ponovni hišni preiskavi pri Bagrovu so našli pod streho staro pismo, datirano od 3. februarja 1907., ki se glasi: „Po daljšem posvetovanju smo na predlog Geršuja sklenili poveriti ti častno nalogo, da umoriš Stolipina. Brat Bagrov, izkaži se vrednega tega zaupanja. Tvoje dolgoletno članstvo v naši stranki je poostriilo tvoj pogled in okrepčalo tvoj pogum. Ti, naš brat, nam daješ najboljšo jamstvo, da najdeš sredstva in pota, da spraviš na vsak način tega rablja iz sveta. Čim prej, tem bolje.“ To pismo ima podpis nekega anarhista, ki ne živi več.

Maročansko vprašanje.

Berolin, 17. sept. Kiderlen Wächter je izjavil, da poda Nemčija jutri odgovor na

francosko noto, katero ji je poslanik Cambon izročil v petek.

Berolin, 17. sept. Iz vladnih krogov je slišati, da je napravil francoski odgovor glede na uljudni ton in na stvarno vsebino jako dober vtisk. Tiste točke, o katerih se še razhajajo nemški in francoski nazori niso načelne važnosti in se pričakuje, da se zdaj kmalu doseže popoln sporazum.

Berolin, 17. sept. Nemški rezervisti bodo kakor vsako leto po postavnih določbah odpušteni domov tri dni po končanih velikih vajah. Zaradi maročanskega pogajanja se v tem nič ne izpremeni.

Berolin, 17. sept. Oficijozno zatrjujejo, da so angleške vesti o tajni pogodbi med Nemčijo in Španijo, po kateri bi imela Španija Nemčiji prodati svoje kolonije, popolnoma izmišljene.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba Zarje.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Vaaka dobra, varčna kuhinja bi morala imeti v zalogi Maggijsve kocke za govejo juho. Vsaka kocka - samo z vrelo vodo polita - da takoj delikatan govejo juho, katero lahko vporabljaš kakor druge doma pripravljene juhe. Maggijsve kocke za govejo juho a 5 h so iz najboljšega mesnatega ekstrakta in iz vseh potrebnih dodatkov pripravljene in zato so popolnoma gotova goveja juha v suhi obliki. Kadar kupujete, pazite vedno na ime Maggi in varstveno znamenje s križcem.

ANTON BAJEC

cvetlični salon

Ljubljana, Pod Trančo št. 2.

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šopkov in vencev, trakov z napisi itd. — Zunanja naročila izvršuje točno.

Vrtnarija je na Tržaški cesti.

Brzojavni naslov: BAJEC, Ljubljana.

Šolske knjige za vse šole

v najnovejših odobrenih izdajah ter vse šolske potrebščine v najboljši kakovosti priporočila po zmerni ceni

L. Schwentner

v LJUBLJANI, Prešernova ulica št. 3
Poslopje Mestne hranilnice.

Vse

na tukajšnjih in na zunanjih učnih zavodih vpeljane

šolske knjige

v predpisanih izdajah v veliki množini vedno v zalogi

v trgovini s knjigami in muzikalijami

Kleinmayr & Bamberg

LJUBLJANA, Kongresni trg št. 2.

Seznami učnih knjig se dobivajo zastonj.

Sodrug! Agitirajte za socialno demokratično časopisje! Vsak sodrug bodi naročnik našega lista, vsaka družina naj čita „Zarjo“.

Ravnokar došlo sveže jesensko blago.

Najmoderneje fino izvršene obleke, raglane, površnike in pelerine za gospode, dečke in otroke, kakor tudi konfekcija za dame in deklice.

Prodajni najmoderneje klobuke od veleznatih tvrk Häckl, Pichler in Bossi po K 2-90.

Brez konkurence. Priznana nizke cen.

Angleško skladišče oblek

O. BERNATOVIČ, Ljubljana, Mestni trg št. 5.

Restavracija „International“

na Resljevi cesti št. 22

v neposredni bližini južnega kolodvora.

Vedno sveže pivo, dobra dolenska vina kakor tudi gorka in mrzla jedila.

Na razpolago je vrt s kegljiščem in vsi slovenski, nemški, italijanski delavski listi. Shajališče sodrugov!

Na prijazen poset vabi

Marija Petrič, gostilničarka.

M. KOCJAN

Sv. Petra cesta št. 28 (nasproti „Zlate kaplje“)

priporoča cenj. damam veliko izbiro bandaž, gumij. nogavic, ravno-držcev, priprav za bolnice, novorojenčke, potrebščin za babice, kirurg. obvez itd. — Največja zaloga najnovejših steznikov, držci za kolke, prsi, životke, higienične životke za otroke, nogavice itd. ter več specialitet za dame. Izdelovanje steznikov po meri, kjer se tudi snažijo in popravljajo. — Izposojevanje tehtnice za novorojenčke.

Konsumno društvo

za

Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima dosedaj sledeče prodajalne:

- I. v Šiški (v lastni hiši) Kolodvorska c.,
- II. na Viču (Glince, Tržaška cesta),
- III. v Ljubljani, Vodmat, Bohoričeva ulica,
- IV. v Ljubljani, Kolodv. okraj, Sodna ul. 4,
- V. v Ljubljani, Trnovo-Krakovo, Krakovski nasip 10,
- VI. v Tržiču na Gor. (pot proti Bistrici),
- VII. na Savi na Gorenjskem,
- VIII. na Jesenicah na Gorenjskem.

Pisarna je v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6 II. — Uradne ure za stranke od 8.—1. ure popoldne.

Članov ima 1474, podpisanega kapitala 44.220 K, vplačanega 31.715 K; garancije 88.440 K.

Pristopi lahko vsak polnoleten konsument oz. konsumentinja; pristopnina 1 K, delež 30 K, ki se vplača lahko v obrokih. Pristopi se lahko v prodajalnah in v pisarni. Hranilne vloge se obrestujejo od dneva vložitve do dneva vzdiga po 5%. — Dosedanje stanje hranilnih vlog 45.000 kron.

Cene v prodajalnah zmerne!

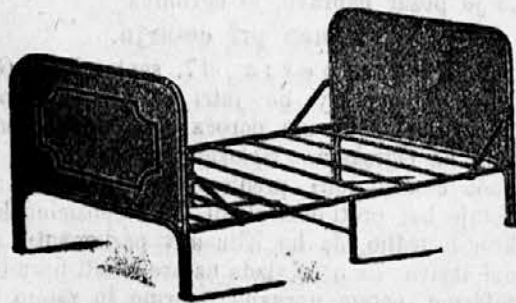
Blago sveže!

V letu 1910 — 4% dividende.

Slovenska trgovina z železnino

FR. STUPICA v Ljubljani

Marije Terezije cesta št. 1.

vzdržuje vedno veliko zalogo kuhinjske oprave, štedilnikov, peči, tehtnic, kopalnih banj. lčnih kletk, železne oprave stavbenih potrebščin in vseh drugih v železninsko stroko spadajočih predmetov.

Naznanilo.

Slavnemu občinstvu vljudno naznanjam, da sem prevzel staroznano

gostilno „pri Travnju“ na Glincah št. 3.

Skrbel bom vedno za pristno vino, sveže pivo ter mrzlo in gorko kuhinjo. Posebno se priporočam cenjenim društvom za razne prireditve ter cenjenemu občinstvu sploh za obilen poset. — Spoštovanjem

A. I. PETRIČ.